

JONAS MARKŪNAS-ŠIAURYS, VIESULAS

1920 05 12–1949 09 28

1945 m. birželio 15 d. Utenos aps. Utenos vls. Biliakiemio k. sušaukta me partizanų vadų posėdyje buvo įkurta Šarūno rinktinė, kurios vadu paskirtas Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto studentas Vladas Algirdas Mikulėnas-Lubinas, *Liepa*. Štabo viršininku jis paskyrė Utenos gimnazijos mokytoją Vytautą Pakštą-*Vaidilą*, štabo Žvalgybos ryšių ir kontržvalgybos skyriaus viršininku – Bronislovą Zinkevičių-*Artoją*. V. A. Mikulėnas suvienijo išblaškytus Utenos apskrities partizanus, redagavo rinktinės laikraštį „Pogrindžio žinios“.

1945 m. rugpjūčio mėn. Švenčionių aps. Saldutiškio vls. Sudalaukio k. susirinkę partizanų vadai įkūrė Vytauto apygardą, kurios vadu buvo išrinktas Jonas Kimštas-*Dobilas*. Tuo metu apygardą sudarė trys rinktinės: Tigro (Švenčionių aps.), Lokio (Zarasų ir Baltarusijos Svyrių aps.) ir Šarūno (Utenos aps. ir Švenčionių aps. Saldutiškio vls.). Netrukus po apygardos įkūrimo J. Kimštas išvyko užmegzti ryšių su Vakarų Lietuvos partizanais. Apygardos vadu liko jo pavaduotojas V. A. Mikulėnas.

1945 m. liepos–gruodžio mėn. Šarūno rinktinė patyrė daug nuostolių. Per šį laikotarpį nukauta 362 partizanai. Iš štabo pareigūnų liko gyvas tik V. Pakštas. 1946 m. birželio mėn. vietoj sunaikintos Šarūno rinktinės buvo įkurta Liūto rinktinė. Jos vadu paskirtas V. Pakštas. 1946 m. rugpjūčio 25 d. V. Pakštą paskyrus apygardos vado pavaduotoju, rinktinėi ėmė vadovauti Vincas Kaulinis-*Miškinis*, prieš tai ėjęs Gedimino kuopos vado pareigas. Tų pačių metų rudenį dėl NKVD kariuomenės vykdytų karinių čekistų operacijų Liūto rinktinė patyrė didelių nuostolių. Tik dėl V. Kaulinio sumanumo pavyko išsaugoti vidinę rinktinės struktūrą.

1946 m. birželio 10 d. steigiamajame Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio (BDPS) suvažiavime sujungus Didžiosios Kovos, Vyčio, Vytauto, o 1947 m. gegužės 1 d. prijungus ir Algimanto apygardas, buvo įkurta Šiaurės Rytų Lietuvos (Karaliaus Mindaugo) partizanų sritis, kurios vadu 1947 m. sausio 2 d. paskirtas Vytauto apygardos vadas J. Kimštas-*Žalgiris*. 1947 m. balandžio 19 d. jis įsakymu Nr. 2 vadovavimą apygardai perdavė V. Kauliniui-*Miškiniui*, kuris balandžio 30 d. įsakymu Nr. 18 paskyrė naujus apygardos ir Liūto rinktinės štabo narius. Liūto rinktinės vadu *Miškinis* paskyrė Joną Morkūną-*Šiaurį*, anksčiau ėjusį šios rinktinės Ūkio skyriaus viršininko pareigas.

J. Markūnas gimė 1920 m. gegužės 12 d. Utenos aps. Vyžuonių vls. Kuniškių k. Jono Markūno ir Onos Baltakytės-Markūnienės šeimoje. Į partizanų gretas įstojo 1945 m. pavasarį, po metų buvo paskirtas Šmėklos būrio vadu. 1946 m., žuvus Beržo kuopos vadui, perėmė jo pareigas.

1948 m. gegužės 1 d. kartu su Algimanto, Didžiosios Kovos ir Vytauto apygardų bei rinktinių vadais J. Markūnas dalyvavo Šiaurės Rytų Lietuvos partizanų kovos dalinių vadų, vadovybės narių ir atstovų sąskrydyje, kuriame buvo aptarta sunki kova su okupantais, santykiai tarp Vakarų ir Rytų, 1947 m. rugpjūčio 28 d. Vilniuje įvykusį profesoriaus, saugumo agento Juozo Albino Markulio „Erelio“ išdavystę, vos nepražudžiusi viso kovos sąjūdžio, taip pat vyko diskusijos dėl centralizuotos Lietuvos partizanų veiklos ir kt. Buvo priimti svarbūs nutarimai, siekiant spręsti šiuos klausimus.

Vytauto apygardos Liūto rinktinės vadas J. Markūnas-*Šiaurys* (kairėje) su bendražygiu. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

Vytauto apygardos partizanai pietauja. 1947 m. Prigulė iš kairės: antra – Donata Petronytė-*Čigonaitė*, ketvirtas – Bronius Keblys-*Ūsas*, penktas – V. Kaulinis-*Miškinis*, šeštas – Antanas Grižas-*Liepsna*, septyntas – J. Markūnas-*Šiaurys*, aštuntas – Antanas Petronis-*Perkūnas*, devintas – Jonas Kemeklis-*Rokas*. Kiti neatpažinti. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

1947-1948 m. žiema Vytauto apygardos Liūto rinktinėi buvo sunki: dėl MGB provokacijų retėjo kovotojų gretos, keitėsi būrių vadai, rinktinės štabo pareigūnai. 1948 m. pabaigoje Liūto rinktinėje buvo likę 8 partizanų būriai (apie 100 kovotojų).

1949 m. kovo 24 d. žuvo Vytauto apygardos vadas V. Kaulinis. Eiti apygardos vado pareigų tradiciškai buvo pakviestas Liūto rinktinės vadas J. Markūnas. Jis šių pareigų atsisakė. Tų pačių metų balandžio 4 d. Vytauto apygardos vadovybės narių ir kovos dalinių vadų Nutarimu laikinuoju Vytauto apygardos vadu buvo paskirtas Bronius Kalytis-*Siaubas*, tuo metu ėjęs apygardos Žvalgybos skyriaus viršininko pareigas. Tų pačių metų rugpjūčio 2 d. l. e. Vytauto apygardos vado pareigas B. Kalytis-*Liutauras* „... penkerių metų sunkios ir didvyriškos išsilaisvinimo kovos sukakties proga ypatingai nusipelnčius operatyvinėje ir organizacinėje veikloje...“ apdovanojo pasižymėjimo lapu. Pirmasis sąrašas buvo įrašytas J. Markūnas-*Šiaurys*. 1949 m. rugpjūčio 28 d. Karaliaus Mindaugo srities pakėlimui į partizanų karininkų laipsnius pristatytų kandidatų atestacijos lape *Šiauriui* buvo pasiūlyta suteikti partizanų leitenanto laipsnį.

J. Markūnas-*Vėjas* buvo paskutinė ryški asmenybė, ėjusi Liūto rinktinės vado pareigas. Utenos apskrities partizanų organizacija neteko talentingo, drąsaus vado, sumanaus organizatoriaus, rinktinėi vadovavusio daugiau nei trejus metus.

Po J. Markūno-*Vėjo* žūties rinktinės vadu tapo Jonas Lapienis-*Demonas*. Netrukus, nemažai daliai partizanų perėjus į Vytauto apygardos Lokio rinktinę ir Didžiosios Kovos apygardą, Liūto rinktinėje teliko apie 20 kovotojų. 1951 m. rinktinė nuostojo egzistavusi.

VYTAUTO APYGARDOS LIŪTO RINKTINĖS PARTIZANAI
KOVOJĘ IR ŽUVĘ ŠIO KRASTO APYLINKĖSE

† JUOZAS JAKŠTONIS "ŪSAS" 1917 - 1944 LIŪTO RINKTINĖS VADAS	† BRONIUS KEBLYS "ŪSAS" 1916 - 1949 LIŪTO RINKTINĖS VADAS
† VYTAUTAS KAZIMIERAS "KALYTIS" 1917 - 1944	† JONAS MORKŪNAS "VYTRUTAS" 1949 LIŪTO RINKTINĖS VADAS
† KAZYS KŪTKA 1920 - 1944	† POVLAS BRAZIONIS "AIDAS" 1909 - 1948
† KAZIMIERAS GUDBUŽAS 1889 - 1944	† BALYS JAKŠTONIS "TROCKIS" 1918 - 1948 LIŪTO RINKTINĖS VADAS
† STASYS KŪTKA 1922 - 1945	† JONAS KARVELIS "KLAUNAS" 1923 - 1948 PILNIS BŪRIO VADAS
† ANTANAS LIMBA "BUNKERIS" 1924 - 1947	† ANTANAS PALEVIČIUS "ZAMERIS" 1925 - 1948
† VYTAUTAS PEREVIČIUS "DOBILAS" 1924 - 1948	† VLADAS PATUMSIS "MUKŠTALIS" 1917 - 1948 LIŪTO RINKTINĖS VADAS
† MYKOLAS VALANČIŪNAS "VAIDOKLIS" 1921 - 1948	† JUOZAS SUTINYS "PALECKIS" 1921 - 1948
† MYKOLAS GUDBUŽAS "SAULYS" 1923 - 1948 VYTAUTO APYGARDOS VADO ADJUTANTAS	† SILVESTRAS URBANAS "LAPINAS" 1906 - 1948 VIESULO BŪRIO VADAS
† VYTAUTAS STROLIA "GRANITAS" 1928 - 1948	

Paminklas Vytauto apygardos Liūto rinktinės partizanams, kovojusiems ir žuvusiems Kileviškių kaimo apylinkėse, atminti. Anykščių r. Skiemonių sen. Kileviškių k. kapinės. Paminklo ir vienos plokščių vaizdas. Architektas Giedrutis Laucius. Atidengtas 2005 m. rugsėjo 25 d. R. Trimonienės nuotr., 2008 m.